

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

I. časť- písomná

Ukážka č. 1

Až do 15. storočia sa knihy písali ručne. Skúsení pisári pracovali v kláštoroch a na námestiach za osobitne upravenými stolmi. Znak sa v pravom zmysle slova kreslili. Písanie kníh bolo drahé a zdĺhavé. Staré ručne písané knihy boli unikátmi, zdobené boli ručne maľovanými obrázkami, kreslenými iniciálkami. Až začiatkom 13. storočia sa texty rozmnožovali hromadne. Pomocou noža a rydla sa text vyrezal do dreva a z takto vyhotovenej formy sa robili odtlačky – knihy, kým sa drevená forma nezodrala. Techniku drevených foriem nahradila technika tlačenia pomocou pohyblivých litier. Tento krok sa pokladá za vynález kníhtlače. Výhodou tohto moderného spôsobu tlačenia kníh bolo, že pomocou jednotlivých samostatných písmen sa zložil text a po vytlačení sa text mohol rozobrať na jednotlivé písmená. Za vynálezcu tejto techniky sa pokladá Ján Gutenberg, ktorý žil a experimentoval v Štrasburgu. Prvá tlačená kniha v Európe vyšla okolo roku 1445. Prvá tlačiareň u nás vznikla v Bratislave koncom 15. storočia.

(Ján Mistrík: Jazyk a reč; upravený úryvok)

Úloha č. 1

Správne tvrdenie vyplývajúce z textu ukážky je v možnosti:

- A. Technika pomocou drevených foriem bola taká zaužívaná, že si ju zobral za základ aj vynálezca kníhtlače Ján Gutenberg.
- B. Písanie kníh v kláštoroch a na špeciálne upravených námestiach nebolo náročné, preto mnohí pisári svoje prepisy dopĺňali maľovanými obrázkami.
- C. Výhodou kníhtlače bolo, že po vytlačení sa mohol text rozobrať na jednotlivé písmená.
- D. Pomocou noža a rydla sa odtlačky odstránili a do drevenej formy sa mohol vyryť nový text.

Úloha č. 2

V ktorej možnosti sú všetky slová a slovné spojenia napísané pravopisne správne?

- A. skúsení pisári, na špeciálne upravených námestiach

- B. prepisy doplňali, vyryť nový text
- C. sa odťahy odstránili, prvá Bratislavská tlačiareň
- D. ručne písané knihy boli unikátmi, vynálezca kníhtlače

Úloha č. 3

V ktorej možnosti sú podstatné mená, z ktorých každé sa skloňuje podľa rovnakého vzoru?

- A. knihy písali ručne, technika tlačená, drevených foriem
- B. boli unikátmi, prepisy doplňali, pisári odstránili
- C. maľovanými obrázkami, kreslenými iniciálkami, text sa mohol rozobrať
- D. na jednotlivé písmená, vynálezca kníhtlače, pohyblivých litier

Úloha č. 4

V ktorej možnosti je v oboch slovných spojeniach nezhodný prívlastok?

- A. technika tlačená, vynález kníhtlače
- B. moderného spôsobu, tlačená kníh
- C. spôsobu tlačená, skúsení pisári
- D. tlačená kníh, ručné tlačené

Ukážka č. 2

Čiernohorská železnica

V súčasnosti ČŽŽ premáva denne počas letnej turistickej sezóny od 2. 5. do 30. 9., prevádzka je zabezpečovaná na úseku trate z Chvatimechu do Čierneho Balogu (iba na objednávku), do Vydrovskej doliny a do Dobroče (spolu 19 km). V roku 2012 bola s podporou Európskej únie otvorená obnovená trať z Čierneho Balogu do miestnej časti Dobroč (4 km). Mimoriadne jazdy si je možné objednať kedykoľvek. Vozový park pozostáva zo štyroch parných lokomotív, piatich motorových lokomotív a zrekonštruovaného motorového vozňa M21 004. Lokomotívy sú v prevádzke spolu so súpravou historických osobných vozňov. Časť z nich, vrátane reštauračného vagóna, je v prevezení letných vyhlídkových vagónov, ktoré umocňujú priamy zážitok z jazdy a prírody. Tieto vagóny získala ČŽŽ prestavbou pôvodných nákladných vagónov, v jednom prípade ide o originálny letný vyhlídkový vagón zachránený zo zrušenej trate Ružomberok-Korytnica-Kúpele. Zaujímavosťou je i ručný spôsob brzdenia súprav, obvyklý práve na lesných železničiach. Vlakový personál je z veľkej časti opäť z dobrovoľníckych brigádnikov, ktorí tak pokračujú vo svojej činnosti, začatej v roku 1983.

(Spracované podľa <http://www.chz.sk/zeleznicka.htm>)

Úloha č. 5

Čiernohorská železnica premáva počas letnej turistickej sezóny

- A. 6 mesiacov vrátane septembra.
- B. takmer 5 mesiacov.
- C. takmer pol roka.
- D. 7 mesiacov počas turistickej sezóny.

Úloha č. 6

Trat', po ktorej železnica premáva, má

- A. vyše 15 kilometrov.
- B. asi 23 kilometrov.
- C. spolu 19 kilometrov.
- D. približne 19 kilometrov.

Úloha č. 7

Z textu nevyplýva, že

- A. zaujímavosťou železnice je ručné brzdenie súprav.
- B. vo vozovom parku ČHŽ sú aj dve parné lokomotívy.
- C. kedykoľvek sa dajú objednať mimoriadne jazdy.
- D. letný vyhliadkový vagón bol zachránený z ružomerských kúpeľov.

Úloha č. 8

Vlakový personál tvoria

- A. samí profesionálni železničiari.
- B. z veľkej časti dobrovoľní brigádnici.
- C. prázdninujúce deti.
- D. lesné robotníčky a horári.

Úloha č. 9

Pri označení Čiernohorskej železnice ako ČHŽ ide o

- A. skratku.
- B. iniciálovú skratku.
- C. skratkové slovo.
- D. značku.

Úloha č. 10

V ktorej možnosti sú len akostné prídavné mená?

- A. turistická sezóna, dobrovoľní brigádnici, lesné robotníčky
- B. originálny vagón, veľká časť, obvyklý spôsob
- C. lesné železnice, profesionálni železničiari, vyhliadkový vagón
- D. nákladný vagón, originálny vagón, parné lokomotívy

Ukážka č. 3

Mince na dne fontán

Autor textu: Kamil Peteraj

Máme iba to čo máme
V očiach veľké more slané

Vieme nájsť čo iní stratia
Čistej lásky mladší bratia

Naše krásne tajné kontá
Mince skryté na dne fontán

Nemusíme čo sa musí
Sú nás plné autobusy

Svet je hotel s ulicami
Veľký hotel žiarivý
Svet je hotel s ulicami
Bývame v ňom ja i vy

Bol by to len márný zákaz
Zobrať nám smiech plný nákaz
Ved' náš smiech sa ledva zmestí
Do ulíc a do námestí

Okrídlené električky
A konečná žiackej knižky

Naše krásne tajné kontá
Mince skryté na dne fontán

Svet je hotel s ulicami
Veľký hotel žiarivý

Mať tak izbu
kde sme sami

Ty a ja
a
dolu
vy

<http://www.supermusic.cz/skupina.php?action=piesen&idskupiny=3951&idpiesne=125426>

Úloha č. 11

Do ktorého druhu lyriky zaradíme literárnu ukážku?

- A. prírodná lyrika
- B. spoločenská lyrika
- C. osobná lyrika
- D. ľúbostná lyrika

Úloha č. 12

Podčiarknuté slovo vo verši *Svet je hotel s ulicami* je

- A. predmet.
- B. nezhodný prívlastok.
- C. príslovkové určenie.
- D. podmet.

Úloha č. 13

Zvýraznené slovné druhy sú

- A. spojka a zámeno.
- B. príslovka a prídavné meno.
- C. častica a zámeno.
- D. príslovka a častica.

Úloha č. 14

Svet je hotel s ulicami
Veľký hotel žiarivý
Svet je hotel s ulicami
Bývame v ňom ja i vy

Bol by to len márný zákaz
Zobrat' nám smiech plný nákaz
Veď náš smiech sa ledva zmestí
Do ulíc a do námestí

V uvedených veršoch sa vyskytuje rým

- A. združený a striedavý.
- B. postupný a obkročný.
- C. striedavý a postupný.
- D. striedavý a združený.

Úloha č. 15

Do textu správne doplň chýbajúce čiarky vo vnútri veršov.

Máme iba to čo máme
V očiach veľké more slané

Vieme nájsť čo iní stratia
Čistej lásky mladší bratia

Naše krásne tajné kontá
Mince skryté na dne fontán

Nemusíme čo sa musí
Sú nás plné autobusy

Úloha č. 16

V ktorej z uvedených možností sú len metafory?

- A. sú nás plné autobusy, krásne kontá, hotel žiarivý
- B. smiech plný nákaz, svet je hotel, konečná žiackej knižky
- C. v očiach veľké more slané, smiech sa ledva zmestí, tajné kontá
- D. more v očiach, čistej lásky mladší bratia, veľký

Ukážka č. 4

Líška zmĺkla a nadtľho sa zahľadela na malého princa.

- Prosím ťa... skroť si ma! – povedala.
- Veľmi rád, – odpovedal malý princ, – ale nemám veľa času. Musím si nájsť priateľov a spoznať veľa vecí.
- Spoznáme len tie veci, ktoré si skrotíme, – povedala líška.
- Ľudia už nemajú čas, aby niečo spoznávali. Kupujú si u obchodníkov celkom hotové veci. Ale pretože nejestvujú obchodníci, čo by predávali priateľov, ľudia už priateľov nemajú. Ak chceš mať priateľa, skroť si ma!
- Čo mám urobiť? – spýtal sa malý princ.
- Musíš byť veľmi trpezlivý, – povedala líška.
- Najprv si sadneš do trávy trochu ďalej odo mňa, asi takto. Ja sa budem na teba pozerat' kútikmi očí a ty nebudeš nič vravieť. Reč je prameňom nedorozumení. Ale každý deň si budeš môcť sadnúť trochu bližšie.

Na druhý deň prišiel malý princ zasa.

- Bolo by lepšie, keby si prichádzal v tú istú hodinu, – povedala líška.
- Ak napríklad prídeš o štvrtej popoludní, už od tretej začnem byť šťastná. Čím väčším časom pokročí, tým budem šťastnejšia. O štvrtej už budem vzrušená a nepokojná; objavím cenu šťastia! No ak budeš chodiť hocikedy, nebudem nikdy vedieť, na ktorú hodinu si mám pristrojiť srdce... Je potrebné zachovávať zvyky.

Antoine de Saint-Exupéry: Malý princ; úryvok

Úloha č. 17

Vyber možnosť, v ktorej je správne sformulovaný význam vety *Spoznáme len tie veci, ktoré si skrotíme*.

- A. Človek nám bude iba vtedy blízky, ak sa ho budeme snažiť pomaly a trpezlivo spoznávať, zaujímať sa o neho, myslieť na neho a uložíme si ho hlboko do svojho srdca.
- B. Pod skrotením človeka rozumieme pôsobiť na neho tak, aby sa správal a hodnotil veci podľa nášho usmerňovania.
- C. Ak je človek krotký, vtedy ho najlepšie spoznáme.
- D. Veci (ľudí) si skrotíme len vtedy, ak sa s nimi budeme pravidelne stretávať.

Úloha č. 18

V ktorej možnosti je tvrdenie, ktoré nevyplýva z ukážky?

- A. Líška prosila malého princa, aby si ju skrotil.
- B. Ľudské priateľstvo sa neoslabuje, lebo ľudia sa nesnažia trpezlivo ho hľadať a upevňovať.
- C. Ak sa bude malý princ usilovať zachovávať zvyky a bude trpezlivý, získa si líškino priateľstvo.
- D. Líška prosila malého princa, aby prichádzal pravidelne.

Úloha č. 19

Prepíš vetu tak, že pre priamu reč použiješ úvodzovky.

- Veľmi rád, – odpovedal malý princ, – ale nemám veľa času. Musím si nájsť priateľov a spoznať veľa vecí.

Úloha č. 20

Ktoré z nasledujúcich gramatických kategórií platia pre slovesá vo vete

Spoznáme len tie veci, ktoré si skrotíme.

- A. minulý čas, nedokonavý vid
- B. oznamovací spôsob, nedokonavý vid
- C. minulý čas, dokonavý vid
- D. oznamovací spôsob, dokonavý vid

Úloha č. 21

Na druhý deň prišiel malý princ zasa.

Uvedená veta je

- A. jednoduchá holá, jednočlenná.
- B. jednoduchá rozvitá, dvojčlenná.
- C. jednoduchá holá, dvojčlenná.
- D. jednoduchá rozvitá, jednočlenná.

Úloha č. 22

V ktorej možnosti sú správne uvedené vetné členy vo vete

Líška sa zahľadela na malého princa.

- A. podmet, predmet v datíve, predmet v akuzatíve, prísudok
- B. podmet, prísudok, zhodný prívlastok, predmet v akuzatíve
- C. prísudok, podmet, predmet, predmet v akuzatíve
- D. nevyjadrený podmet, predmet v akuzatíve, prísudok

Úloha č. 23

Aký literárny žáner a literárny druh predstavuje ukážka?

- A. rozprávka pre dospelých, epika
- B. bájka, neveršovaná epika

- C. poviedka, science fiction
- D. balada, epika

Úloha č. 24

Ktorý slohový postup je použitý v ukážke?

- A. výkladový
- B. informačný
- C. opisný
- D. rozprávací

Úloha č. 25

Ktoré tvrdenie o ukážke nie je správne?

- A. Nachádza sa v nej alegória.
- B. Obsahuje ponaučenie.
- C. V ukážke je skrytý výsmech.
- D. Poukazuje na dôležité veci.

2. časť- písomná

TRANSFORMÁCIA TEXTU

Pretransformuj nasledujúci text na inzerát, ktorým pozveš turistov na vyhliadkovú jazdu.

Čiernohorská železnica

V súčasnosti ČHŽ premáva denne počas letnej turistickej sezóny od 2. 5. do 30. 9., prevádzka je zabezpečovaná na úseku trate z Chvatimechu do Čierneho Balogu (iba na objednávku), do Vydrovskej doliny a do Dobroče (spolu 19 km). V roku 2012 bola s podporou Európskej únie otvorená obnovená trať z Čierneho Balogu do miestnej časti Dobroč (4 km). Mimoriadne jazdy si je možné objednať kedykoľvek. Vozový park pozostáva zo štyroch parných lokomotív, piatich motorových lokomotív a zrekonštruovaného motorového vozňa M21 004. Lokomotívy sú v prevádzke spolu so súpravou historických osobných vozňov. Časť z nich, vrátane reštauračného vagóna, je v prevedení letných vyhliadkových vagónov, ktoré umocňujú priamy zážitok z jazdy a prírody. Tieto vagóny získala ČHŽ prestavbou pôvodných nákladných vagónov, v jednom prípade ide o originálny letný vyhliadkový vagón zachránený zo zrušenej trate Ružomberok-Korytnica-Kúpele. Zaujímavosťou je i ručný spôsob brzdenia súprav, obvyklý práve na lesných železniciach. Vlakový personál je z veľkej časti opäť z dobrovoľníckych brigádnikov, ktorí tak pokračujú vo svojej činnosti, začatej v roku 1983.

(Spracované podľa <http://www.chz.sk/zeleznicka.htm>)

3. časť - písomná

Priprav si príhovor pri príležitosti otvorenia školskej knižnice, v ktorom upozorníš na jej moderné vybavenie (napr. počítač, digitálne knihy...). Porovnaj súčasnosť s minulosťou, pričom využiješ aj text 1. ukážky.

Čas: 3-5 min.

Použitá literatúra:

Mistrík, Ján. Jazyk a reč. (upravený úryvok)

<http://www.chz.sk/zeleznicka.htm>)

Kamil Peteraj; Mince na dne fontán

<http://www.supermusic.cz/skupina.php?action=piesen&idskupiny=3951&idpiesne=125426>

Antoine de Saint-Exupéry: Malý princ; úryvok

Autor: Mgr. Daniela Petříková

Recenzovala: PhDr. Eva Vrbanová, PaedDr. Mária Melichárová

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2017